

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ:
МЕХАНІЗМ СПРАВЛЯННЯ ТА ФІСКАЛЬНІ ЕФЕКТИ**
(на матеріалах Головного управління ДКСУ
у Херсонській області)

**LOCAL TAXATION:
COLLECTION MECHANISM AND FISCAL EFFECTS**
(on the materials of the Main Directorate
of the State Tax Service of Ukraine in Kherson region)

Виконав: здобувач другого (магістерського) рівня
вищої освіти групи _____6Ф_____
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____Дудник Д.Г._____
(прізвище та ініціали)
Керівник: _____Сідельникова Л.П._____
(прізвище та ініціали)

Хмельницький - 2024 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА

«24» 09 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ Дуднику Денису Геннадійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Місьцеве оподаткування: механізм справляння та фіскальні ефекти (на матеріалах Головного управління ДКСУ у Херсонській області)

керівник роботи Сидельникова Лариса Петрівна, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом закладу вищої освіти від «24» вересня 2024 року № 496-с

2. Строк подання роботи здобувачем 19 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники, навчальні посібники, монографії, періодичні видання, звітність Головного управління Державної казначейської служби України у Херсонській області.

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра (перелік питань, які потрібно розробити) Теоретико-організаційні засади місцевого оподаткування. Моніторинг фіскальної ефективності системи місцевого оподаткування в Україні. Перспективи адаптації вітчизняної системи місцевого оподаткування до світової фіскальної практики.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Робота містить 6 рисунків та 21 таблицю

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Лариса СІДЕЛЬНИКОВА, професор	24.09.24	22.11.24
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	24.09.24	29.11.24

7. Дата видачі завдання 24.09.24 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	25.09.24-30.09.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	01.10.24-04.10.24	виконано
3.	Написання 1 розділу	07.10.24-18.10.24	виконано
4.	Написання 2 розділу	21.10.24-01.11.24	виконано
5.	Написання 3 розділу	04.11.24-15.11.24	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	18.11.24-22.11.24	виконано
7.	Оформлення роботи	25.11.24-29.11.24	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	02.12.24	виконано
9.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	09.12.24	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	19.12.24	

Здобувач Денис ДУДНИК
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи Лариса СІДЕЛЬНИКОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Дудник Д.Г. Місцеве оподаткування: механізм справляння та фінансові ефекти. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. – Херсонський національний технічний університет, Хмельницький, 2024.

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено комплексному дослідженню питань функціонування місцевих податків в системі доходів місцевих бюджетів. Визначено теоретико-організаційні засади місцевого оподаткування. Проведено моніторинг фінансової ефективності системи місцевого оподаткування в Україні. Використані дані бюджетної звітності за 2021-2023 роки. Розглянуто перспективи адаптації вітчизняної системи місцевого оподаткування до світової фінансової практики.

Ключові слова: місцеві бюджети, податкові надходження, місцеве оподаткування, податок на майно, єдиний податок, місцеві збори.

ANNOTATION

Dudnyk D.G. Local taxation: collection mechanism and fiscal effects. - As manuscript.

Master's qualification thesis in the specialty 072 - Finance, Banking, Insurance and Stock Market. - Kherson National Technical University, Khmelnytskyi, 2024.

The master's qualification thesis is devoted to a comprehensive study of the issues of functioning of local taxes in the system of local budget revenues. The theoretical and organizational foundations of local taxation are determined. Monitoring of the fiscal efficiency of the local taxation system in Ukraine is conducted. Data from the budget reporting for 2021-2023 are used. The prospects of adaptation of the national system of local taxation to the world fiscal practice are considered.

Key words: local budgets, tax revenues, local taxation, property tax, single tax, local fees.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ	9
1.1. Сутність, конфігурація, критерії та ретроспективи місцевого оподаткування	9
1.2. Особливості вітчизняного механізму оподаткування майна	19
1.3. Організаційні аспекти справляння єдиного податку та місцевих зборів	30
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	41
2.1. Діагностика фіскальної ролі місцевого оподаткування у формуванні бюджетних ресурсів держави	41
2.2. Аналіз динаміки та структури місцевих податків і зборів України	55
2.3. Оцінка фіскальних ефектів місцевого оподаткування на території Херсонської області в умовах воєнного стану	67
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ДО СВІТОВОЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ	77
3.1. Зарубіжна практика місцевого оподаткування	77
3.2. Напрями вдосконалення вітчизняної системи місцевого оподаткування	87
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102

ВСТУП

Актуальність теми. Місцеве оподаткування є однією з основних складових системи фінансування органів місцевого самоврядування, що забезпечує їхню фінансову незалежність та здатність ефективно реалізовувати економічну і соціальну політику на місцевому рівні. В умовах глобалізації та децентралізації управлінських функцій в Україні, проблема ефективного місцевого оподаткування набуває особливої актуальності.

Перш за все, значення місцевих податків і зборів полягає в тому, що вони є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів, що дозволяє забезпечити фінансування інфраструктури, соціальних програм, а також реалізацію локальних ініціатив. Разом з тим, існуючі механізми справляння податків часто стикаються з проблемами недостатньої ефективності, непрозорості та низьким рівнем адміністрування. Це може призводити до втрат у місцевих бюджетах та обмежувати можливості розвитку територіальних громад.

Важливим аспектом є також фінансові ефекти місцевого оподаткування. Вони безпосередньо впливають на економічну стабільність громад, стимулюючи чи стримуючи підприємницьку активність, інвестиційний клімат, а також рівень соціального захисту населення. Врахування цих ефектів є необхідним для розробки оптимальної регіональної податкової політики, яка б забезпечувала збалансований економічний розвиток і соціальну справедливість.

В умовах реформування місцевого самоврядування в Україні, що триває в рамках децентралізації, місцеві бюджети набувають все більшої самостійності, що підвищує вимоги до вдосконалення системи місцевого оподаткування. Взаємодія між державними і місцевими податковими органами, удосконалення механізмів справляння податків і зборів, а також оцінка їхнього впливу на місцеву економіку стають важливими завданнями для розвитку фінансової системи на місцях.

Разом з тим, в Україні місцеве оподаткування перебуває на початковому

етапі розвитку. Не будучи достатньою мірою пристосованим до ринкових умов господарювання, воно не забезпечує необхідного обсягу надходжень місцевих податків і зборів. Його сучасний стан не відповідає принципам економічної ефективності, соціальної справедливості, адміністративної простоти, стабільності та гнучкості. Іншими словами, місцеві податки і збори відіграють допоміжну роль щодо загальнодержавних податкових платежів. Натомість місцеве оподаткування має стати регулятором економічних процесів у регіонах, у його межах необхідно забезпечити реалізацію всіх критеріальних вимог, притаманних загальносвітовій податковій політиці.

З огляду на це, дослідження механізмів справляння місцевих податків та зборів, а також аналіз фінансових ефектів цих процесів є надзвичайно актуальним для розробки рекомендацій щодо удосконалення місцевої податкової політики, підвищення ефективності місцевого управління та забезпечення економічної стабільності територіальних громад.

Проблемам з'ясування сутності місцевих податків і зборів, окремим аспектам реформування оподаткування місцевими податками і зборами, зокрема їх адміністрування, приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В. Андрущенко, М. Бадида, П. Біленчук, А. Вознесенський, Л. Воронова, І. Глазунова, О. Гриценко, О. Деменко, М. Задояний, Т. Кагановська, М. Карлін, О. Кириленко, А. Коваленко, Л. Коваленко, В. Кофлан, А. Крисоватий, М. Кучерявенко, С. Лекарь, І. Луніна, В. Письменний, М. Пітцик, Г. Россіхіна, Л. Савченко, Р. Семенець, М. Слатвінська, А. Соколовська, А. Стаценко, В. Суторміна, В. Томаров, В. Федосов, В. Форостовець, Д. Цвірюк

Водночас у переважній більшості наукових видань питання теорії місцевого оподаткування недостатньо розглянуті, що істотно ускладнює вивчення понятійного апарату, співвідношення фундаментальних знань і прикладних розробок. Натомість дослідження теоретичних, нормативно-правових й організаційних аспектів місцевого оподаткування, ґрунтовний аналіз загальносвітової практики справляння місцевих податкових платежів – важливий напрямок наукових розвідок, широке застосування результатів яких

дасть змогу виробити стратегічні підходи до реформування інституту місцевих податків і зборів в Україні.

Актуальність зазначених аспектів, науково-теоретична і практична значущість цих проблем, недостатній рівень їхнього вивчення та обґрунтування зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи магістра, визначили мету й основні завдання наукового дослідження.

Теоретичне та практичне значення. Тема дослідження має важливе теоретичне значення, яке полягає у створенні наукового підґрунтя для розробки та обґрунтування рекомендацій, спрямованих на вдосконалення функціонування системи місцевого оподаткування в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що реалізація висновків і пропозицій кваліфікаційної роботи магістра сприятиме розбудові вітчизняної системи місцевого оподаткування у новітніх умовах посилення військово-політичних та соціально-економічних ризиків.

Мета і задачі дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є розкриття сутності системи місцевого оподаткування та окремих її складових, дослідження фіскальної ролі місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України, виявлення проблем і недоліків у цій сфері та розробка пропозицій щодо напрямів їх усунення.

Досягнення визначеної мети передбачало вирішення таких завдань:

- розглянути сутність, конфігурацію, критерії та ретроспективи місцевого оподаткування;
- дослідити особливості вітчизняного механізму оподаткування майна;
- охарактеризувати організаційні аспекти справляння єдиного податку та місцевих зборів;
- провести діагностику фіскальної ролі місцевого оподаткування у формуванні бюджетних ресурсів держави;
- проаналізувати динаміку та структуру місцевих податків і зборів України;
- оцінити фіскальні ефекти місцевого оподаткування на території Херсонської області в умовах воєнного стану;

- узагальнити зарубіжну практику місцевого оподаткування;
- запропонувати напрями вдосконалення вітчизняної системи місцевого оподаткування.

Об'єкт дослідження – система місцевого оподаткування.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади функціонування місцевих податків і зборів у вітчизняній та зарубіжній фіскальній практиці.

Методи дослідження. Методологічною основою написання кваліфікаційної роботи є загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження. Так, застосовано методи системного підходу, теоретичного узагальнення, наукової абстракції, аналізу і синтезу, індукції й дедукції, історичний та логічний методи – при обґрунтуванні теоретичного базису застосування місцевих податків і зборів у вітчизняній та зарубіжній фіскальній практиці; при дослідженні впливу системи місцевого оподаткування на формування доходів місцевих бюджетів було використано розрахунково-аналітичний і економіко-статистичний методи, а також методи порівняння й групування, формалізації, факторного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у систематизації теоретичних підходів та організаційних важелів справляння місцевих податків і зборів, обґрунтуванні проблематики функціонування вітчизняної системи місцевого оподаткування і виробленні пропозицій науково-практичного характеру щодо її вдосконалення.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра розглянуто теоретико-організаційні засади місцевого оподаткування, визначені сутність, конфігурація, критерії та ретроспективи місцевого оподаткування, досліджені особливості вітчизняного механізму оподаткування майна, охарактеризовані організаційні аспекти справляння єдиного податку і місцевих зборів. Другий розділ кваліфікаційної роботи магістра присвячений моніторингу фіскальної

ефективності системи місцевого оподаткування в Україні та діагностиці фінансової ролі місцевого оподаткування у формуванні бюджетних ресурсів держави і фінансових ресурсів місцевих органів влади та місцевого самоврядування Херсонської області. У третьому розділі кваліфікаційної роботи узагальнена зарубіжна практика місцевого оподаткування, запропоновані напрями вдосконалення вітчизняної системи місцевого оподаткування.

Основний текст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 107 сторінках комп'ютерного набору, містить 21 таблицю, 6 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 107 сторінок. Список використаних джерел налічує 61 найменування і розміщений на 6 сторінках.

Характеристика суб'єкту дослідження (бази практики). Дослідження проведено на основі даних Головного управління ДКСУ у Херсонській області.

Юридична особа Головне управління Державної казначейської служби України у Херсонській області, код ЄДРПОУ 37959517, зареєстровано 02.12.2011 року. Статус «неприбуткова організація» отриманий 05.01.2012 року в категорії «бюджетні установи». Основний вид діяльності: 84.11 Державне управління загального характеру.

Основним завданням Головного управління Державної казначейської служби України у Херсонській області є реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку виконання бюджетів.

Головне управління ДКСУ у Херсонській області відповідно до покладених на нього завдань та в установленому законодавством порядку забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунка, відкритого у Національному банку, зокрема: здійснює розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства; здійснює відкриття і закриття рахунків в національній валюті, проводить операції на рахунках, формує та видає виписки з рахунків; здійснює за висновком ДПС та її територіальних органів перерахування між видами доходів

і бюджетів коштів, помилково та/або надміру зарахованих до державного та/або місцевих бюджетів через єдиний рахунок; проводить відповідні розрахунки між державним та місцевими бюджетами, між місцевими бюджетами, а також між учасниками бюджетного процесу та суб'єктами господарювання; формує та веде єдиний реєстр розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і базу даних мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів тощо.

Огляд джерел, що використані в роботі. Інформаційну базу дослідження складають відповідні законодавчі та нормативні акти, статистичні дані Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Головного управління ДКСУ у Херсонській області.

Теоретичною та методологічною базою наукового дослідження є збірники наукових праць, нормативні документи, монографії, матеріали і тези наукових конференцій, періодичні видання, наукові статті, навчальні посібники.

В процесі дослідження особлива увага приділялася науковим розробкам таких вітчизняних вчених: Л. Амбрик, В. Андрущенко, В. Баранової, В. Валігури, І. Волохової, О. Гриценка, О. Дем'янчук, Ю. Іванова, М. Карліна, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Криницького, А. Крисоватого, С. Лекаря, І. Луніної, І. Лютого, В. Мельника, М. Слатвинської, А. Соколовської, В. Тропіної, К. Швабія.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи магістра обговорено на 3 конференціях, зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.); IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні» (м. Хмельницький – м. Херсон, 2024 р.).